

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3 vtrum ieunium cadat sub præcepto.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

referat lo-
co nunc di-
co.

Super *Quaestio-
centesimo quadrage-
simo primo. Arit-
entium secundum.*

IN articulo secundo,
eiusdem quaestio-
nis in responsione ad se-
cundum, dubium ex
Marino occurrit,
ubi supra in quaestio-
ne de ieiunio, arguen-
te contra auctorem
in hac secunda solu-
tione sic, Ieiunium
non includit nega-
tionem aliorum ui-
tiorum tamquam ac-
tus principales, ne-
que tamquam circum-
stantiam, ergo ieiunium
positus, uel re-
motis alijs uitijs est
uelitum omni circums-
tantia debita, ergo
est actus uirtuosus
sue alia uita ponantur,
sue non.

Ad hoc dubium
dicitur, negando con-
sequentiam quoniam
actus ieiunij ut actus
est uirtuosus, est non
exigit negationes a-
liorum uitorum ut
actus principales aut
proprias circumstan-
tias, exigit tamen eas
ut concomitantes for-
mam communem om-
nis uirtuosi actus mo-
ralis. Est enim for-
ma moralium pru-
dentia, quam exigit
omnis moralis uir-
tus, & necessario com-
mitatur omnem mor-
talem uirtutem, ut
patet ex his quae de
conexione uirtutum
dicta sunt. Aduer-
te autem hic, quod
notanter dicimus,
Ieiunium ut est actus
uirtuosus, seu uirtuo-
sus. Dicimus enim
ad differentiam iei-
unij ut est actus ui-
tiosus, & ieiunij ut
est actus ex proprio
tanquam genere uir-
tuosus. Tripliciter si-
quidem contingit ac-
tum aliquem ex suo
genere bonum inueniri.
Primo, ut ordi-
natum ad finem ma-
lum, puta, inanem glo-
riam, & tunc est im-
perium actus illius
uirtus, ac per hoc est
actus uirtuosus. Secun-
do, secundum seipsum
absque tamen prop-
ria uirtute elicita
ipsius, ut cum in-
suffus, & auris red-
dit creditori quod
suum est, sic enim tunc
actus iustitiae absque
iustitiae uirtute, &
sic de alijs: & sic lu-
xuriosus, & blasphemus
&c. ieiunans, fa-

opera peragenda. Vnde dicitur
Hier. quod rationalis homo di-
gnitatem amittit, qui ieiunium
charitati, uel uigiliis, seu iure
gritati praefert.

AD TERTIUM dicendum, quod
ieiunium natura, quo quis dicitur
ieiunus aequum comedat,
constitit in pura negatione, unde
non potest poni actus uirtutis;
sed solum illud ieiunium, quo
quis ex rationabili proposito a
cibus aequaliter abstinet. Vnde
primum dicitur ieiunium iei-
unij, secundum uero ieiunium ie-
iunantis, quasi ex proposito ali-
quid agentis.

ARTICULVS II.

Utrum ieiunium sit actus abstinentiae.

AD SECUNDUM sic proceditur.
Videtur quod ieiunium non sit
actus abstinentiae. Quia super il-
lud Matth. 17. Hoc genus demo-
niorum &c. dicitur Hieron. Ieiunium
non solum est ab eis, sed
a cunctis illecebris abstinentia:
sed hoc pertinet ad omnem uir-
tutem, ergo ieiunium non est
actus specialiter abstinentiae.

¶ 2 Præter Greg. dicit in Hom.
Quadragesima, quod ieiunium
quadragesimale est decima totius
anni: sed dare decimas est
actus religionis, ut supra habi-
tum est, ergo ieiunium est actus
religionis, & non abstinentiae.

¶ 3 Præter Abstinentia est pars te-
perantiae, ut dictum est. Tē-
perantia autem contra fortitudinem
diuiditur, ad quam pertinet mo-
lestias sustinere: quod maxime
uidetur esse in ieiunio, ergo ieiunium
non est actus abstinentiae.

SED CONTRA est, quod Isid.
dicit, quod ieiunium est parsimo-
nia uictus, abstinentiaeque ciborum.

RESPON. Dicendum, quod
eadem est materia habitus, &
actus. Vnde omnis actus uirtuo-
sus, qui est circa aliquam mate-
riam, ad illam uirtutem pertinet,
quae medium in illa materia cō-
stituit. Ieiunium autem attendi-
tur in cibus, in quibus medium
aduenit abstinentiae. Vnde ma-
nifestum est, quod ieiunium est
abstinentiae actus.

AD PRIMUM ergo dicendum,
quod ieiunium proprie dictum
consistit in abstinendo a cibus.
Sed metaphorice dictum consi-
stet in abstinendo a quibuslibet
nocuius, quae maxime sunt pecca-
ta. Vel potest dici, quod ieiunium
proprie dictum est abstinentia ab
omnibus illecebris: quia per que-

libet uicia adiuncta desinit esse
actus uirtuosus, ut dictum est.
AD SECUNDUM dicendum
nihil prohibet actum uirtuosum
tatis pertinere ad aliam uirtutem,
secundum quod ad eius finem
ordinatur, ut ex supra dictis patet.
Et secundum hoc nihil prohibet
ieiunium pertinere ad religio-
nem, uel ad castitatem uel ad
quamcumque aliam uirtutem.

AD TERTIUM dicendum, quod
ad fortitudinem secundum quod
est specialis uirtus, non pertinet
perferre quascumque molestias,
sed solum illas, quae sunt circa peri-
cula mortis. Sufferre autem mo-
lestias quae sunt ex defectu de-
stabilium tactus, pertinet ad tē-
perantiam, & ad partes eius. Et ta-
les sunt molestiae ieiunij.

ARTICULVS III.

Utrum ieiunium sit in praepcepto.

AD TERTIUM sic proceditur.
Videtur quod ieiunium non sit
in praepcepto. Praepceptum enim
non datur de operibus supereroga-
tionum, quae cadunt sub con-
silio: sed ieiunium est opus super-
erogationis, alioquin uicique,
& semper aequaliter esset obser-
uandum, ergo ieiunium non ca-
dit sub praepcepto.

¶ 2 Præter Quicumque transgre-
ditur praepceptum, peccat mortali-
ter. Si ergo ieiunium esset in
praepcepto, omnes non ieiunantes
mortaliter peccarent, per quod
uideretur magnus laqueus ho-
minibus esse iniectus.

¶ 3 Præter Aug. dicit in libro de
ra religione, quod ab ipsa Dei dispo-
sitione hōie assumpto, a quo in liber-
tate uocati sumus, pauca sacro-
mēta saluberrima constituta sunt,
quae societate christianam populi
hoc est, sub uno Deo libera mor-
titudinis, continent. Sed non
nisi libertas populi christianitatis
impeditur per multitudinem obser-
uantiarum, quae per multitudinem
mētorum. Dicta. * Aug. in libro ad
inquisitiones Iuanuarij, quod quidam
sam religionē nostram, quam
nihilominus & paucissimas cele-
brationum sacramentis. Ieiunium
cordia uoluit esse libera, ieiunium
bus pmunt oneribus, ergo praep-
tum quod non debuit per Ecclesiam
ieiunium sub praepcepto institui.

SED CONTRA est, quod & hoc
ad Licinium dicit de ieiunio
quens. Vnaqueque provincia ab
det in suo sentio, & praepcepta
rū leges apostolicas arbitretur
ergo ieiunium est in praepcepto.

4. dist. 15. q.
3. arc. 1. q. 2.
per 10. &
q. 5. ad 2. Et
quodlibet 3.
art. 12. ad 3.
* Hoc primi
dicti habet
fo maliter
Beda Marc.
9. c. 38. Ica
dū eius or-
dinem 10. 2.
& gloss. ordi-
naria in hoc
loco.
Homi. 16. in
Euang. a me-
dio.

* 1. 2. q. 87.
* q. 143. &
q. praeced.

Vnde dictum est, quod sub precepto de sanctificatione festorum, non cadit quies spiritualis, quae est finis, sed quies corporalis a sensibus, quae est ita ita propter quietem spirituales ut finis. Effic in proposito abstinentia est quae cadit sub precepto, & non aliquid illorum trium quae ponuntur finis abstinentiae. Ac per hoc sine finis abstinentia exigitur in aliquo, sine non, tenetur implere id quod sub precepto cadit. Secundo, ex eo quod aliter licet et cullibet commutare sibi ieiunium in alia opera, verbis gratia, delere peccata elemosyna, vel noua contritione cohibere peccata multa cautela, & oratione, eleuam mentem habere parco alimento, absque ieiunio tamen. Et tenet sequela: quia commutatione tali vrens non indiget remedio ieiunij ad hos fines, sed meliori remedio vtiur.

Ad hoc dicitur, quod proculdubio quilibet non impeditur, sine eger, sine non remedio ieiunij, subiacet precepto ieiunij. Et ratio est, quia lex ieiunij data est omnibus potentibus ieiunare quia omnes tales indigent remedio ieiunij, vel pro peccato praeterito delendo, vel cauendo futuro. Constat enim omnes esse peccatores quando in vita hac sumus, sed si non egeret tali remedio in specie, quia tamen lex data est de tali specie remedij, quia communitur homines egeret, subiacet etiam ille dicitur legi. Pro vniuersali siquidem regula est habendum, quod lex quae communitur fit ad omnes, vt singulares personas, pro remedio, vel quocumque alio medio exequendo ligat omnes non impeditur, quia licet ratio legis sit indigetia remedij, vis tamen coactiua eius est ad non impeditur, quoniam hoc expedit, & ad comunem legis finem, qui est facere homines virtuosos, & communem hominum subiectionem sub lege, & est de natura vis coactiua legis, obligare fit impedimentum non obstat. Sicut competit naturalibus agentibus agere efficaciter in passum non impeditur.

Ad primum ergo in oppositum dicitur, quod sensus literae est quod ieiunium, quia est de genere vitium non cadit sub precepto, nisi in ordine ad finem. Hoc enim sonat nomen remedij, quod gratis conceditur, quia ratio legis ieiunij est determinata: remedium quilibet communitur oportet: quoniam quilibet potes eger tali remedio vel vt curatiuo, vel vt preseruatiuo, vt praedictum est.

Ad secundum vero dicitur, quod obligatio legis dicitur ligare vnum quena que secundum requisitionem ad finem, quia ordo communis ad finem est ratio obligandi quemlibet potentem, & impedimenta talis finis per huiusmodi medium, sunt rationes exulantes ab obseruatione legis huius: ita quod necessitas ieiunij ad finem in quolibet singulari, non ponitur causa legis, nisi ex communi conditione, & non ex partiali dispositione cuiusque. Excusantia autem ex particularibus impedimentis imponitur istius, vel illius conditionis personarum, vel ipsarum personarum, suntur habitata ratione finis.

In eodem articulo in responsione ad secundum dubium occurrit, An frangeas Ecclesiae ieiunium non in contemptum, sine causa rationabili, tamen peccat mortaliter. Et est ratio dubij diuersa diuersorum sententia.

Ad huius evidentiam sciendum est, quod in ieiunij ecclesiastici duo sunt termini: obseruatione duplex virtus inuenitur, scilicet obedientia, & abstinentia. Nam ieiunando exequitur homo Ecclesiae preceptum, & per hoc obedit, & medium ab ecclesiastici ex prudentia determinatur in cibo & potu seruat, & per hoc abstinet. Iuxta dictas autem virtutes duo quoque vitia contrariantur ieiunio, scilicet inobedientia, & gula. Et ex parte siquidem inobedientia non est peccatum mortale transgredi simpliciter statum iuris positum, nisi propter contemptum: quoniam solus contemptus est formaliter inobedientia mortalis, vt patet ex dictis in tractatu de obedientia. Ex parte vero abstinentia, quae vt remedium quoddam precepta est, non est peccatum mortale, nisi impediatur finis intentus per talem abstinentiam. Sic, in hac littera de vtroque

A modo transgredienti ieiunium habes, cuius auctoritatem si quis contemnat, vel hoc modo transgredatur, quod impediatur finis intentus, peccat mortaliter. Verum quia in primo omnes conueniunt, scilicet, quod violans ieiunium Ecclesiae ex contemptu, peccat mortaliter, & in secundo consistit

li Christiani, cadit sub precepto iuris positum, quod est a praelatis Ecclesiae institutum: & hoc est ieiunium Ecclesiae: aliud vero est natura.

Ad primum ergo dicitur, quod ieiunium secundum se consideratum non nominat aliquid eligibile, sed poenale quiddam. Redditur autem eligibile secundum quod est utile ad finem aliquem. Et ideo absolute consideratum non est de necessitate precepti, sed est de necessitate precepti unicuique tali remedio indigenti. Et quia multitudo hominum ut plurimum indiget tali remedio, tum quia in multis omnino offendimus, ut dicitur Iac. 3. tum etiam, quia caro concupiscit aduersus spiritum, ut dicitur ad Galat. 5. conueniens fuit ut Ecclesiae aliqua ieiunia statueret ab

excessu contrariaretur statuto Ecclesiae, cum habeat alteram conditionem, scilicet impedit finem (nam venter plenus spumat libidinem, & mentem deprimit, & vitium facit, vt auget) sequeretur, quod esset solutio ieiunij cum peccato mortali. Ob defectu secundae conditionis, qui non seruat medium ab Ecclesia statutum, vt patet se greg. mag. que suum pane vite & intellectus, immunitis est a peccato: quoniam talis finem ieiunij non impedit, sed promouet in se, & in alijs, vt patet. Et prima quidem conditio omnibus nota est: quoniam penes conditiones ieiunij ab Ecclesia appositae, pura, tempus, qualitas cibi, horam, vnitatemque manducandi, consistit. Secunda vero ab ipso auctore exposita in 4. sentent. dist. 15. quaest. 3. artic. 1. quae sunt iunctura 4. ad 3. inuenitur, dum dicit, intentioni legislatoris obuiat, qui ex contemptu, vel sine aliqua rationabili causa, ordinationem non seruat. Et hancmet expositionem hoc in loco insinuat, dum contra transgressionem vel ex contemptu, vel ex impedimento finis, distinguit non seruari ex rationabili causa, subdendo. Si autem ex aliqua rationabili causa &c. Et per haec clare patet quod & qualis est transgressio impediens finem. An autem sit mortale peccatum semper huiusmodi transgressio, apud auctorem non veritur in dubium: quia expresse in littera dicitur, quod talis transgressio est peccatum mortale. Sed ex aliorum dictis dubium habet. Nam quidam videntur velle quod transgressio ieiunij ex contemptu sola est peccatum mortale: quidam autem etiam illa quae est sine causa, est peccatum mortale. Nam illa quae fit ex causa, non ex toto sufficiens, peccatum veniale est. Inter istas autem opiniones prima a ratione longe est, supposito quod Ecclesia ieiunium praeeperit, quoniam solam obedientiam in Ecclesia praecipis considerauit: cum tamen vltra communem conditionem praepertorum, quam attendit obedientia, oporteat considerare actum virtutis, qui sub precepto ponitur, & finem eius. Et propterea auctor duas radices transgressionis posuit, altera ex parte auctoritatis praepertum, & alteram ex parte finis intenti per actum imperatum a lege. Haec enim duo sunt principalia in quolibet lege, ad quae caetera ordinantur. Et propterea penes ambo transgressio mortalis, quasi principium legalis, vite tollens, determinatur. Secunda vero opinio multum inuiti videt aequitate, lex positua nimis dura sit: & potest ad auctoris doctrinam reduci, distinguendo de causa rationabili, scilicet, simpliciter & absolute, vel secundum estimationem. Nam non serua re ieiunium ex causa rationabili simpliciter & absolute, non est contra praepertum Ecclesiae: quod intelligitur cessante rationabili causa ad oppositum. & hoc est clarum. Et similiter si non seruo ieiunium ex causa rationabili secundum meam estimationem absque fraude, puta, quia videtur mihi quod sum adeo debilis, vt non comprehendat sub obligatis ad ieiunium, quamuis in veritate non fit in me debilitas subiciens ad eximendum me a vinculo ieiunij, excusor a peccato mortali: quamuis peccet venialiter, si abique pastore indulto neglexerit meas vires examinans

E

minans uoluntati ieiunium. Ad quæstum ergo respondendo dicitur, quod soluens Ecclesie ieiunium sine causa rationabili...

aliquid huiusmodi quod talis homo non potest... quid huiusmodi adimplere...

omnibus communiter obseruanda, non quasi præcepto subijciens id, quod simpliciter ad supererogationem pertinet...

Ab tertium dicendum, quod Aug. ibi loquitur de his quæ ratione sacrorum scripturarum auctoritatibus continentur...

Ad secundum dicendum, quod præcepta, quæ per modum communis statuti proponuntur, non eodem modo obligant omnes...

ARTICVLVS IIII.

Utrum omnes ad ieiunia Ecclesie tenentur.

Si autem ex aliqua rationabili causa quis statutum non seruet, præcipue in casu, in quo etiam si legislator adesset...

AD QVARTVM sic proceditur. Videt, quod omnes...

tiam faceret in cibis prohibitis. Constat tamen quod non in illi propter a ieiunij vinculo detentare debent...

In eodem articulo dubium occurrit de causa rationabili, ex qua potentes ieiunare non tenentur ad ieiunia. De impotentia...

Ad hoc dicitur, quod rationabilis in primis causa quod alias potentes ieiunare, non ieiunant, est necessitas alicuius impedientis ieiunium...

Ad hoc dicitur, quod rationabilis in primis causa quod alias potentes ieiunare, non ieiunant, est necessitas alicuius impedientis ieiunium...

Super Quæstionis centesimæ...

In ar. 4. cum dicitur quæst. 1. 7. de ieiunio...